

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Атанас Стоичков Атанасов на тема
“Измерения на простителността в съвременното общество” във връзка с провеждания
конкурс в ЮЗУ “Н. Рилски”, Философски факултет, катедра “Социология” за
присъждане на образователна и научна степен “доктор” (шифър 05.11.01)

от доц. д-р Ивайло П. Костов

Проблемът за простителността в съвременното общество е актуален. А той е бил винаги такъв, тъй като се явява мярка; религиозно-нравствен коефициент за обществено развитие, особено сега, когато моралните му устои са подложени на сериозни изпитания.

Дисертантът Атанас Атанасов е заместник декан на Петдесетния факултет към Висия евангелски богословски институт с дългогодишен стаж и практика като преподавател (старши асистент) в областта на систематическото и практическото богословие. Това обяснява неговия траен научен интерес към обекта на изследването (дисертантът има три публикации по темата – две в България, 2009 г., 2010 г. и една в чужбина 2011 г.) и същевременно се явява и своеобразна атестация за сериозността и качеството на работата му. Онова, което респектира още на пръв прочит при разглеждане на дисертацията е зрелостта на възгледите и личната съпричастност на автора по отношение на поставената проблематика. Констатацията се потвърждава и от изтъкването на основната причина, но от морална гледна точка, провокирана този интерес – “дехуманизацията на обществото”, което говори както за лична, така и обществена ангажираност към анализирания процес.

Научното изследване се състои от Увод, три части/глави и Заключение и е в обем на 220 стандартни компютърни страници заедно с използваните библейски съкращения и богатата използвана литература.

В **Увода**, при структурирането на основните ключови характеристики на изследването прави впечатление, че те са формулирани точно и ясно: 1. Обект и предмет на изследване; 2. Цели и Задачи; 3. Параметри (рамки) и; 4. Методология.

Първата част/глава е посветена на ситуирането на проблематиката в общия културен контекст, където дисертантът се е постарал да разгледа културата като предпоставка за отношенията в постмодерното общество на фона на религиозно-нравствения феномен,

както и да изясни съвременния проблем за морала в личен и социален план. Веднага искам да изтъкна сложността на постановката, тъй като една от най-трудните изследователски задачи в областта на съвременната хуманитаристика е съотнасянето на тези основни структури в развитието на човека, което смяtam определено за качество на дисертацията. Чрез привеждане на разнообразни примери от областта на теорията на културата, социологията, философията, политологията и чрез качествен анализ Атанас Атанасов се е опитал да “примири” двете страни на този културологичен феномен (психологически и социологически), като извода, който се налага е, че личният морал се проектира в социалния и че тази симбиоза е от съществено значение за развитието на обществото. Другата важна констатация е по отношение на ролята на религията в модерните общества и намаляването на нейното институционно значение, което става за сметка на “експанзивното нахлуване на профанирането”. Тук, обаче искам да добавя, че под въздействието на религиозните процеси в обществото, духовната криза може да окаже и положителен ефект, тъй като тя дава възможност за ясно и контрастно открояване на ценостите, обособяващи се на фона на меркантилността и бездуховността, което се явява необходимост за проява на свободната воля на човека. От там идва и възможността за проекция на ценостите и в обществото; с други думи тя се явява като своеобразен “лакмус”, истинската проверка за тези ценности, защото ги прави възможни за утвърждаване. В това се състои и съвременната роля на “религията като социален регулятор в обществото”.

Във **втората част/глава** (“Християнската антропология в основата на простителността”) на дисертацията авторът навлиза в същността на проблема по отношение на онтологичните предпоставки на простителността от религиозна (християнска) гледна точка. Тук става ясен смисълът от необходимостта за разбирането на религиозните (в частност християнските) ценности и за ролята, които те могат да изиграят в обществото. Християнското разбиране за греха, за влиянието му върху човека, както и произхода на злото, внасящо дисхармония в света, са необходими предпоставки за разбирането на простителността като процес по пътя към спасение. Съзнаването на човешката греховност води и до разбирането за необходимост от простителност. Разширяването на нравственото съзнание на човека, като форма за неговото усъвършенстване е индикация за нравствена отговорност, което представлява активната същност в този процес. В потвърждение на казаното дисертантът отделя специално внимание на библейските основания за простителност, концентриращо се в думите на Иисус Христос “..., бъдете съвършени, както е съвършен и Небесният ваш

Отец." (Мат.5:48), от които става ясно, че за да съществува пълноценен процес е необходимо активността да не се изразява еднопосочно от Бога към Човека, но и от Човека към Бога; двустрочно, в равна степен, тъй като в противен случай процесът не може да бъде осъществен: "...и прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на дължниците си;" (Мат.6:12), т.е. както ние прощаваме, така ще ни бъде простено. На този основен момент в изследването си г-н Атанасов е обрнал специално внимание - както на божествената, така и на човешката страна на простителността, като е подчертана уникалността на божията благодат като предпоставка за простителност, но изискваща и съзнателната човешка активност. "Човекът, като част от творението, е обект на Божията благодат и носи в себе си Божия образ." От това твърдение става ясно защо именно човекът има възможността да бъде реципрочна стойност в простителния процес и по-същественото е, че този процес е възможен – той е реализуем. Това от своя страна дава и увереността на всеки вярващ християнин в крайната религиозна цел – спасението.

В **третата част/глава** авторът проследява основните етапи и възможността за реализация на процеса по посока от човека към обществото, т.е. по какъв начин и през преминаването на кои и какви психологически етапи процесът на простителност може да бъде осъществен така, че да има и социален ефект и смисъл. Поради тази причина намирам за особено удачно характеризирането й като "Драма на личността", тъй като свободата на личността задължително е придружена и с волеви усилия. Тръгвайки от себе си ("С лице към себе си"), преминавайки през сложните психологични процеси на вътрешна борба и през етапите за осъзнаване на необходимостта от прошка първо на себе си ("Същност на простителността"; "Простителност, страдание и болка"; "Простителност и отмъщение") дисертантът стига въщност до извода, че не е възможно да се прости на Другия, ако не простиш на Себе си, което е в съгласие и с казаното от Иисус Христос в Мат. 7:3 „... извади първом гредата от окото си, и тогава ще видиш, как да извадиш сламката от окото на брата си.“ А на финала на същата глава авторът отново се връща върху анализа на простителността по посока на Другия, акцентирайки, че този процес е значим, когато е насочен към Другия (другите), което в крайна сметка рефлектира и като качествено преобразуване за самата личност. В този смисъл съм съгласен с извода, който приемам и за апoteоз на дисертацията, че "Свободата от преживяната простителност стои в основата на етичните човешки ценности, като възможност и перспектива за тяхната реализация в социалното взаимодействие."

От казаното до тук и въз основна на направеният анализ върху дисертационния труд на Атанас Стоичков Атанасов “Измеренията на простителността в съвременното общество”, изразявам своето положително становище и съгласие за присъждане на образователната и научна степен “доктор” (шифър 05.11.01), катедра Социология, Философски факултет към ЮЗУ “Н. Рилски”.

17.06.2011 г.

гр. София

/доц. д-р Ивайло П. Костов/